

MATURITNÝ OKRUH 16

VETNÉ ČLENY

PRÍSUDOK !!!

otázka = Čo robí podmet? Čo sa s podmetom deje?

a/ slovesný prísudok

Návšteva **odišla**.   Turista **sa chce ubytovať**.

b/ slovesno-menný prísudok (sloveso BYŤ + podstatné meno, prídavné meno, zámeno, číslovka, príslovka)

Peter **je** lekár.   Brat **bol** chorý.   Zošit **je** môj.   Tomáš **bol** prvý.   Vajíčka **sú** natvrdo.

» » prísudok môže byť jednoduchý = holý (Žiak píše.), rozvitý (Žiak píše na tabuľu.) alebo viacnásobný (Žiak píše a kreslí na tabuľu.)

TOTO DELENIE PLATÍ PRE VŠETKY VETNÉ ČLENY !!!

PODMET

otázka = Kto? Čo? (t.j. podmet je vždy v nominatíve)

- najčastejšie býva vyjadrený podstatným menom alebo zámenom (ale i prídavným menom, citoslovcom alebo číslovkou)

a/ vyjadrený podmet

Mama **pečie**.   Ona **sa učí**.   Nadšené **hurá** **sa** ozvalo miestnosťou.   Ranený **si** pýtal vodu.

b/ nevyjadrený podmet

(Ona) **V** nemocnici ležala asi týždeň.   (Otec) **Bude** čakať.

» » podmetom môže byť výnimočne i sloveso v neurčitku: *Fajčiť* je zakázané.

PREDMET

otázka = všetky pádové otázky (s výnimkou nominatívu)

- **rozvíja IBA prísudok**, najčastejšie býva vyjadrený podstatným menom a zámenom

- v jednej vete môže byť viacero predmetov: *Sestra **mu** kúpila **darček**.*

a/ priamy predmet - keď sa naň pýtame pádovou otázkou akuzatívu (Koho? Čo?)

Počujem **ich**.   Peter zbieral **listy**.

b/ nepriamy predmet - keď sa naň pýtame pádovými otázkami G, D, L a I

Máme dosť **jedla**.   Volám **Janovi**.   Premýšľali sme **o tebe**.   Stavbári meškali **s výstavbou**.

PRÍSLOVKOVÉ URČENIE

- **rozvíja prísudok, niekedy aj prívlastok**, najčastejšie býva vyjadrené príslovkou a predložkovým pádom podstatného mena

a/ príslovkové určenie miesta

Kde? Kam? Kade? Odkiaľ?

Býva **d'aleko**. Vyšla **spoza školy**. Chystá sa **d'aleko**.

b/ príslovkové určenie času

Kedy? Odkedy? Dokedy? Ako dlho?

Odchádzame **ráno**. Nevidel som ho **od októbra**. Čakaj ma **do jedenástej**! Hľadali sme ho **hodinu**.

c/ príslovkové určenie spôsobu

Ako? Akým spôsobom?

Cítim sa **spokojne**. Orientujem sa **podľa hviezd**.

d/ príslovkové určenie príčiny

Prečo? Pre akú príčinu?

Prišli **na návštevu**. Neprišiel do školy **pre chorobu**.

PRÍVLASTOK

otázka = Aký? Ktorý? Či?

- **rozvíja podmet, predmet alebo príslovkové určenie**

a/ zhodný prívlastok – zvyčajne stojí pred podstatným menom a zhoduje sa s ním v rode, čísle a páde

smreková hora   jeho deti   štvoro šiat   štebotajúce lastovičky

b/ nezhodný prívlastok – zvyčajne stojí za podstatným menom

odbočka vpravo   košík z prútia   cesta nikam

» » **náročná cesta lesom** (zhodný aj nezhodný prívlastok)

PRÍSTAVOK

- **podáva doplňujúcu informáciu o rozvíjanom výraze**, oddeľuje sa čiarkami, pomlčkami, zátvorkami

*Matej, **klúčový hráč**, zlyhal v poslednom zápase.*

*Našej poštárke, **usmievavej Vierke**, sa ľudia radi vyžalujú.*

*Turisti sa hrnú do Egypta, **krajiny piesku a pyramíd**.*

Základné vetné členy sú podmet a prísudok, **vedľajšie /rozvíjacie/ vetné členy** sú predmet, príslovkové určenie, prívlastok a prístavok.

SLOVENSKÁ DRÁMA PO ROKU 1945

a/ **schematické drámy**: propagácia KSČ, minimum kvalitných hier (v 50-tych rokoch)

b/ **moderné drámy**: ovplyvnené svetovou literatúrou, najmä existencializmom

- najprv **nadväzovanie na realizmus a medzivojnovú drámu**, skutočný **rozvoj v 60-tych rokoch** spolu s uvoľnením politickej klímy (neskôr **útlm - obdobie normalizácie**), **v 80-tych rokoch satira a avantgardné divadlá**

Peter Karvaš

- **v drámach predovšetkým mravné problémy** ako je zneužívanie moci, ohrozenie ľudskej slobody a demokracie, sústreďuje sa na **otázky hľadania zmyslu života**

tragédia Antigona a tí druhí ---> o ľuďoch v koncentračnom tábore, ktorí dokážu aj v najkrutejších podmienkach demonštrovať jednotu a postavajú sa proti fašistom, na paralelu so Sofoklovou tragédiou *Antigona* poukazujú podobne znejúce mená, využitie chóru a najmä základný motív hry – porušenie príkazu (zákaz pochovať umučeného väzňa)

dráma Polnočná omša

---> **ľudia v mestečku pomáhajú partizánom a Nemci za trest nariaďujú masové popravy**, partizán **Ďurko ujde z nemeckého zajatia** a hľadá pomoc u rodičov, ktorí ho ukryjú na povale, keď to zistí Ďurkov brat Marián, chystá sa brata udať, zúfalá matka oboch chlapcov hľadá pomoc u farára, ten ju ale odmieta, prebieha **štedrovečerná večera**, na ktorú príde aj nemecký major Becker, ktorý má záujem o dcéru Kubišovcov Angelu, do domu vtrhnú Nemci, aby vykonali prehliadku, ale Becker im to zakáže, blíži sa polnoc a všetci sa chystajú na omšu, Becker pritlačí na farára a ten prezradí Ďurkov úkryt, prichádza s vojakmi po Ďurka, ktorý sa pokúsi utiecť, **rodičia, aby zachránili rodinu pred zastrelením, syna zaprú a Ďurka Nemci zabijú** ---> autorovou snahou bolo nájsť odpoveď na otázku, **prečo sa jedni postavujú na stranu zla a prečo iní sú ochotní proti nemu bojovať**

dráma Absolútny zákaz !!!

- **zákaz pozerat' sa počas totalít z okien** = reakcia na absurdné procesy, priznania nevinných k zločinom

- celá hra sa **odohráva v mestskom byte**

- **hra s absurdným námetom**, ktorá poprela ideové zásady socializmu (Karvaš bol kvôli nej umlčaný, dlhé roky nemohol publikovať)

- sleduje reakcie nájomníkov jedného domu: **niektorí v snahe vyhovieť okná radšej priamo zamurujú**

- **paradox: slepé dievča najviac citovo zasiahne zákaz pozerat' sa cez okno**

- ✱ *Rodičia sa starajú o dcéru Annu, ktorá oslepla pri havárii autobusu. V domácnosti s nimi býva švagor Adam, bývalý advokát. Anna má dobrého priateľa maliara Andreja, ktorý ju občas chodí navštíviť. V dome, kde žijú, sa objaví vyhláška, že obyvatelia nesmú pozerat' z okien. Adam sa nezmyselnému nariadeniu rýchlo prispôsobí a každému usilovne zdôvodňuje jeho zmysel. Nie všetci sa však takto ľahko podrobujú: Anna a Andrej príkaz odmietnu. Preto kontrolóri a vykonávatelia represii odvedú Annu, hoci je slepá, aj Andreja, ktorý potrebuje svetlo a dobrý výhľad pre svoju profesiu. Po určitom čase však prichádza nové nariadenie: obyvatelia môžu znova odkryť okná a*

pozerat' sa von. Adam zmení názor a začne upozorňovať na chyby minulosti a aktívne presadzovať nové zmeny. Lenže keď obyvatelia domu opäť otvoria okná, zistia, že medzitým im pred nimi vyrástol múr. Anna s Andrejom sa síce po dlhšom čase stretajú, ale už nevedia byť šťastí ako kedysi. Zdá sa, že všetci zúčastnení medzitým akoby „oslepli“, stratili životnú silu.

Ivan Bukovčan

- rád **hyperbolizoval záporné ľudské vlastnosti**, hrdinstvo = prirodzená ľudská povinnosť
- autora zaujímalo, **ako sa človek zachová v kritickej situácii**

dramatický triptych **Pštroší večierok** ---> dráma bola **do roku 1989 zakázaná**, odohráva sa **na maturitnom stretnutí po 25 rokoch**, všetci **spomínajú na svojho profesora**, ktorý bol čestný a každému pomáhal, nezachovali sa k nemu dobre, keď ho odsúdili a oni mu nepomohli, t.j. nešli svedčiť v jeho prospech, lebo sa báli o seba a svoje postavenie (učiteľ spácha samovraždu), **jeden spolužiak obviňuje ostatných z tzv. pštrošej politiky**, lebo sa starajú len o seba ---> otázka hry: *Je strach ospravedlnením?*

dráma **Kým kohút nezaspieva !!!**

- odohráva sa v novembri 1944, tesne **po skončení SNP**
- hlavnou témou je **zrada**, ale aj **medzil'udské vzťahy**
- **prvky existencializmu** (strach o svoj život)
- **názov podľa časti evanjelia**, v ktorej Peter trikrát zaprel Ježiša skôr, ako kohút trikrát zakikírkal
- **konflikt: konfrontácia ľudí a ich morálnych zásad**

✖ *V pivnici sa stretne 10 ľudí. Spočiatku si myslia, že sa tam zišli náhodne, ale neskôr sa dozvedia, že zomrel nemecký vojak a oni sú rukojemníci. Budú tam dovtedy, dokým sa jeden z nich neprizná, že ho zabil. Postavy sú zo všetkých spoločenských vrstiev (holič, obchodník s drevom, učiteľ, zverolekár). V pivnici sa nachádza i Tulák, muž, ktorý utiekol z transportu do koncentračného tábora. Rukojemníci sa boja, že ich všetkých zabijú. Nemecký major zistí, že vojak bol pred smrťou opitý a zmení rozhodnutie tak, že sa oni majú rozhodnúť, kto z nich zomrie. V danej situácii sa prejavia skutočné charaktery ľudí: niektorí si zachovávajú svoju dôstojnosť, z iných sa stanú zbabelci, prašivci, udavači a zradcovia. Holíč Uhrík zabije mladého Žida, ktorý utiekol počas transportu. Holíč neunesie v sebe ťarchu viny a ráno vybehne von z pivnice. Zastreliť ho akoby pri pokuse o útek, v skutočnosti je to samovražda podobná tej, ktorú spáchal Judáš, keď zradil Ježiša.*

Autorské divadlo

- **netypické hry, scénky, skeče** (niekoľkominútové výjavy so satirickým zameraním a prekvapivou pointou) **dokonca aj kabaret** (humoristicko-satirický, strieda sa hovorený text s hudobnými číslami)
- **hry väčšinou veselého až satirického charakteru**, využitie humoru a satiry, čím poukazujú na nedostatky v spoločnosti
- často **spolupráca s obecnstvom a improvizácia**
- **autori hrajú svoje vlastné texty**

– vzniklo koncom 60-tych rokoch 20.storočia (*Radošinské naivné divadlo, Divadlo Lasicu a Satinského*)

Stanislav Štepka

- spolu s Milanom Markovičom založil **Radošinské naivné divadlo** (1963), jeho **divadelné hry sa vyznačujú originálnym humorom a dedinským dialektom** (svojský jazyk obohatený o slang, nárečové prvky, príslovia, porekadlá), **výrazne využívanie humoru a satiry** (terčom kritiky sú ľudské slabosti, národná mentalita, moderný spôsob života)

Milan Lasica & Július Satinský

- ako prví začali robiť **kabaretné divadlo s intelektuálnym charakterom**, základom bola improvizácia, využívali paradoxy, iróniu, sebaíroniu, gag (situačná komika s neočakávaným zvratom), **M. Lasica a J. Satinský vystupovali ako protiklady**, Satinský predstavoval jednoduchšieho človeka, poddanejšieho, ľudskejšieho a Lasica sofistikovaného, prísneho, ironického vzdelanca

dramatický dialóg **Soirée !!!**

- autori nazvali hru „stretnutie s obecnstvom“, **analýza človeka, jeho vnútra a pocitov**

- **zosmiešňovanie politických javov socialistického systému**, text hry bol veľmi nadčasový a má istú platnosť aj dnes

Nečakanie na Godota ---> paródia na Beckettovu hru   **Náš priateľ René** ---> paródia na prvý slovenský román od Bajzu